

INDEX

1. EL NOSTRE PUNT DE PARTIDA	3
1.1 Què entenem per atenció a la diversitat de l'alumnat?	3
1.2 Què entenem per adaptacions?	3
1.3 Com definim el llibre de text?	4
2. CRITERIS PER ADAPTAR MATERIALS	6
2.1 Criteris en relació a la selecció del material i la seva adequació al PC	6
2.2 Criteris en relació a l'ús que se'n fa dels materials	7
2.3 Criteris en relació a les capacitats	7
2.4 Criteris en relació a les bases psicopedagògiques	8
3. GUIÓ OPERATIU PEL PROFESSOR	10
3.1 L'alumne i el llibre de text	11
3.2 L'alumne i les activitats del llibre	13
3.3 L'alumne i els continguts	15
4. EL PROCÉS D'ADAPTACIÓ DEL LLIBRE DE TEXT, UN PROCÉS PERMANENT	17
5. ALGUNS PROBLEMES	18
6. BIBLIOGRAFIA	34

Introducció

La nostra funció d'assessorar als centres en relació a les mesures que cal encetar per donar una resposta educativa adequada a les necessitats educatives diverses de l'alumnat abasta un camp extens: des dels criteris més generals per definir el propi projecte curricular (les mesures organitzatives, aprofitament dels recursos, opcions metodològiques, seqüenciació dels continguts...), fins als aspectes concrets de la pràctica docent del professorat a l'aula.

En aquesta tasca assessora, sovint ens trobem amb alumnes què, sigui quina sigui l'estructura del centre, tenen dificultats en relació als continguts a aprendre. Quan aquests alumnes estan en un centre on el llibre de text és un dels elements al voltant del qual s'estructura i organitza la situació d'ensenyament i aprenentatge és quan ens plantejem l'adaptació del llibre de text.

Per aquest motiu ens hem proposat aprofundir en l'elaboració d'alguns criteris, indicadors i pautes que puguin resultar útils tant als professionals de l'EAP en la seva funció assessora, com al professorat que sovint pot trobar a faltar recursos i orientacions per atendre les necessitats d'alguns alumnes per als quals els materials seleccionats pel grup no resulten suficientment adequats.

Voldríem destacar el caràcter eminentment pràctic d'aquest material. Som conscients que dissenyar una resposta educativa adequada a tots i cadascun dels alumnes d'un grup classe implica decisions a diferents nivells. Els criteris que presentem volen incidir només en el llibre de text, un element -pot ser el més habitual- que per les seves característiques o pel seu ús rígid i estereotipat pot convertir-se en un instrument homogeneïtzador i, per tant, inapropiat des de la perspectiva de l'atenció a la diversitat.

És, doncs, en aquesta perspectiva d'atenció a la diversitat, que s'emmarca aquest treball, concepte prou habitual entre els professionals docents, però alhora prou ampli com per obviar algunes precisions. Així mateix creiem necessàries algunes consideracions en relació al terme "llibre de text" i al concepte d'adaptació. Dediquem el primer apartat del treball a aclarir aquests conceptes.

A continuació indiquem els criteris que l'assessor ha de considerar a l'hora d'orientar l'adaptació del llibre de text i que contemplen la selecció dels materials, la seva adequació al projecte curricular, la seva utilització, l'anàlisi de les capacitats i la forma d'ensenyar i aprendre.

Presentem també un guió pràctic adreçat al professorat que pot servir de pauta per adaptar el llibre de text a partir dels criteris del segon apartat. Aquest guió operatiu inclou algunes orientacions i pautes pràctiques per fer ajustaments puntuals del llibre o adaptacions més específiques on es canvien, amplien o simplifiquen continguts.

Després del guió operatiu, dediquem un apartat al procés d'adaptació del llibre de text entès com una tasca permanent del professorat per tal d'ajustar el material curricular a les necessitats. Finalment explicitem algunes dificultats que els assessors ens trobem en la tasca d'orientar les adaptacions de materials curriculars i suggerim algunes possibles vies de solució i estudi.

1. El nostre punt de partida

1.1 *Què entenem per atenció a la diversitat de l'alumnat?*

En els darrers anys són habituals entre el col·lectiu docent les referències a la diversitat de l'alumnat. Tothom sembla acceptar una realitat evident: els alumnes, com els adults, som diferents. La nostra història personal, les experiències viscudes, la situació socio-familiar, el nivell cultural del grup al qual pertanyem,... fan de cadascú de nosaltres una persona diferent de la resta que ens envolta. Encara que no tant evidents, també acceptem fàcilment les diferències individuals en relació a les capacitats, interessos, motivacions o ritmes d'aprenentatge dels alumnes.

El problema sorgeix quan aquestes diferències s'accentuen i superen la pretesa "normalitat" d'uns quants. Nosaltres pensem que el concepte de "normalitat" ha d'incloure les diferències com un fet humà enriquidor per a tots, més que com un problema que cal compensar. La preocupació per indagar les dificultats d'un alumne s'hauria de modificar per la tendència a reconèixer les seves possibilitats, capacitats, habilitats o interessos.

Des d'aquest punt de vista, és important promoure la substitució del concepte d'integració d'un alumne en concret, que enfoca el problema des de la perspectiva dels suports individuals, pel concepte d'escola inclusiva que persegueix qualificar la pròpia escola per donar resposta a tot l'alumnat i fixa les seves prioritats en la manera de presentar el currículum, en la metodologia que s'utilitza i en l'organització per tal de que tots tinguin accés a l'aprenentatge siguin quines siguin les seves necessitats.

Aquest canvi de perspectiva suposa orientar l'atenció en la millora de l'escola en general més que atendre de forma exclusiva i separada les necessitats educatives individuals de l'alumnat. Aquest afany de millorar l'escola és possible quan es promou una cultura de col·laboració entre els professionals dirigida a trobar conjuntament la solució dels problemes que es plantegen, de manera que tothom s'impliqui en la reflexió sobre la pràctica per aprendre de l'experiència de tots.

Significa també una renovació constant per tal de donar solucions als problemes plantejats i així enriquir la qualitat del treball escolar. Aquesta cultura de col·laboració permet fer millores en la pràctica de l'aula, lloc on es concreta l'atenció a la diversitat de coneixements previs, estils d'aprenentatge, interessos i capacitats de l'alumnat.

Les decisions que pren el grup de professors o el professor a l'aula afecten a la manera d'entendre i d'atendre aquesta diversitat. Acceptades les diferències individuals dels alumnes, cal trobar estratègies per atendre-les i per promoure un aprenentatge ric per a tothom.

1.2 *Què entenem per adaptacions?*

Quan parlem d'adaptació ens referim al procés d'ajustar l'acció educativa a les necessitats dels alumnes. Aquest procés comença en les decisions que pren el centre al definir els seus objectius, les seves opcions metodològiques, la seqüenciació dels continguts d'aprenentatge, la seva organització,... en funció de les característiques del seu alumnat.

Aquestes opcions són les que orienten el funcionament global del centre, el desenvolupament del currículum dels cicles i les programacions de l'aula. És en aquest marc global on situem

les decisions sobre les adaptacions de les unitats de programació que proposa un determinat llibre de text. Entenem per adaptació del llibre de text, aquelles accions que el professor tutor o d'àrea fa sobre el llibre de text de la classe per tal d'adequar-lo a les necessitats educatives d'un alumne respecte al currículum de referència .

Volem insistir en un concepte que considerem important: l'objecte d'adaptació és el llibre que el centre ha decidit pel nivell i, per tant, no considerem estrictament adaptació la substitució d'aquell per un altre de nivell inferior o les propostes de treball de quaderns alternatius. Caldria garantir un fil conductor al llarg de la seva escolaritat per evitar llacunes d'aprenentatge i el fet d'utilitzar materials apart no ho assegura.

Abans, però, d'arribar a l'adaptació del llibre de text seria convenient que el professorat seleccionés i avalués les ofertes editorials per tal d'adequar-les a la seva proposta curricular. Aquesta selecció i adequació de materials per ajustar-los a l'experiència més pròpia de l'alumnat, és bona per a tots, però especialment pels que necessiten una adaptació.

Els llibres de text escollits haurien de permetre una adequació a les diferents característiques i estils d'aprenentatge de l'alumnat. Si més no, la seva utilització per part del professorat hauria de ser flexible per permetre aquesta adaptació.

El treball d'adaptar el llibre de text és funció del docent que intervindrà directament amb l'alumne amb l'orientació de l'assessor psicopedagògic. Abans d'iniciar l'adaptació d'un llibre de text per un alumne concret s'haurien de realitzar unes actuacions prèvies i esgotar altres possibilitats de flexibilitzar el currículum:

- avaluar el que l'alumne és capaç de fer en relació a les àrees del currículum
- comparar amb el programa de la classe
- decidir si les necessitats detectades es poden resoldre:
  - . canviant el tipus d'activitat
  - . canviant els criteris o les activitats d'avaluació
  - . modificant el temps d'assoliment

1.3 Com definim el llibre de text?

Una característica de l'escola inclusiva és la diversificació dels materials, que permet a l'alumne accedir als continguts d'aprenentatge per diferents vies i la possibilitat de que algunes d'elles s'ajustin més a les seves característiques i necessitats. En aquestes escoles l'adaptació de materials curriculars forma part de la manera d'entendre la diversitat i, per tant, tots els alumnes queden inclosos en el seu projecte. El treball cooperatiu, els racons, o el treball a partir de projectes, són bons exemples de com l'alumne amb necessitats educatives especials queda inclòs en la dinàmica de treball a partir de la diversificació de materials.

En molts casos, però, el treball escolar gira al voltant del llibre de text. El professorat dedica el seu temps a planificar, desenvolupar i avaluar les activitats i tasques proposades al voltant d'aquest. Potser no és la millor manera de concretar el projecte curricular del centre; la realitat, però, és que sovint es tanca el currículum a través del llibre de text, perquè facilita la tasca del professorat, (amb la programació de les activitats, els continguts a treballar i els objectius a assolir) i li proporciona "seguretat".

És en aquests casos quan és fa necessària l'adaptació del llibre de text, per tal que l'alumne amb necessitats educatives més específiques utilitzi els mateixos materials que els altres, però adaptats.

A efectes d'aquest treball, considerem llibre de text tots els llibres i quaderns (material fungible i no fungible) que el centre proposa per un determinat grup-classe.

2. Criteris per adaptar materials

A l'hora d'adaptar els llibres de text per intentar una resposta adequada a la diversitat de l'alumnat i, en particular, a les necessitats educatives especials d'alguns alumnes poden ser útils alguns criteris que serveixin de guia per a la pròpia adaptació i ajudin a regular el procés.

Aquests criteris haurien de contemplar aspectes referits tan a decisions prèvies a la selecció dels materials com a les adaptacions que podem proposar del llibre que l'alumne ja ha comprat i utilitza. Ens referirem als següents apartats:

- La selecció dels llibres del nivell i la seva adequació al projecte curricular del centre
- La utilització que se'n fa: com s'aplica, com es complementa, ...
- Les modificacions que podem introduir al llibre de text en funció de les capacitats dels alumnes
- Els criteris que se sustenten en les bases psicopedagògiques del procés d'ensenyament i aprenentatge

Voldríem destacar que la tasca d'adaptació d'un llibre de text no acaba amb les modificacions realitzades en aplicació d'aquests criteris. Creiem que requereix un treball constant d'anàlisi i revisió de les adaptacions introduïdes, dels problemes que sorgeixen i de reflexió sobre noves propostes d'adaptació.

Cal sempre tenir present que qualsevol adaptació està en funció del currículum de referència, ja sigui el currículum proposat per una editorial per un determinat nivell educatiu, ja sigui la concreció del currículum més o menys explícit del centre.

2.1 Criteris en relació a la selecció del material i la seva adequació al PC

Una primera reflexió prèvia a la proposta d'adaptació de materials hauria de determinar els criteris que s'han tingut en compte per seleccionar-los i veure si són compartits per l'equip de professors del cicle, pel claustre, pel departament, etc. i si tenen en compte la seqüència i temporització del currículum.

Segurament trobarem centres amb diferents situacions de partida en relació amb aquesta qüestió: des d'aquells que han arribat a acordar criteris generals de centre, tant pel que fa als aspectes formals com de les seqüències de continguts,... fins a aquells centres que la decisió sobre la selecció del material està en mans del docent de forma gairebé exclusiva.

Des de la nostra òptica cal potenciar la discussió dels equips de professors per a arribar a uns acords de centre que ajudin a establir criteris que tinguin en compte tots els elements facilitadors de l'aprenentatge dels alumnes: aspectes de forma, d'estructura i de continguts i activitats d'aprenentatge i d'avaluació. En definitiva, un primer criteri per la selecció del material seria analitzar les potencialitats d'un determinat llibre de text per atendre millor la diversitat de l'alumnat.

Una selecció adequada dels materials a partir dels criteris acordats implica la seva adequació al seu PC. Si els llibres s'adeqüen al projecte curricular del centre, és més fàcil adaptar-los i fer el lligam amb d'altres materials proposats pel centre. L'anàlisi del llibre de text hauria de contemplar almenys els següents aspectes:

- els aspectes formals, d'estructura i de llenguatge que faciliten la comprensió
- el model pedagògic en que es basa
- la relació entre objectius i continguts de treball
- la presentació i tractament dels continguts
- la proposta de situacions d'ensenyament-aprenentatge
- els lligams amb altres materials
- les recomanacions d'avaluació, si n'hi ha
- el lligam d'aquest llibre amb els dels cicles propers, anterior i posterior

Després d'optar per un determinat llibre de text i observat el seu nivell d'adequació amb el projecte curricular podem concretar les adaptacions necessàries per suplir les seves mancances i ajustar les seves propostes a les necessitats dels alumnes. Els acords compartits facilitaran el procés d'adaptació dels llibres de text al llarg de l'escolaritat de l'alumne i asseguraran un continuum dels materials, evitant buits curriculars.

2.2 Criteris en relació a l'ús que se'n fa dels materials

Un cop seleccionat un determinat llibre de text, cal analitzar l'ús que se'n fa: seguiment estricte de les propostes que planteja o utilització oberta que implica modificacions i ampliacions.

Sovint el professor, coneixedor de la realitat del grup i del llibre de text, espontàniament i sobre la marxa selecciona algunes activitats, n'elimina d'altres, canvia criteris de temporització, complementa amb altres materials,... ; aquestes actuacions ja són, de fet, adaptacions del llibre de text . Si el professorat fa modificacions o ampliacions del llibre de text, l'adaptació entrarà dins d'aquesta dinàmica de treball. Alguns alumnes, però, presenten unes necessitats més específiques que sovint poden passar-nos inadvertides si no les analitzem detingudament i planifiquem les actuacions de manera acurada.

2.3 Criteris en relació a les capacitats

En primer lloc voldríem destacar que l'adaptació pot fer-se a diferents nivells i que, de fet, les successives concrecions del currículum són adaptacions que es fan en el centre i a l'aula. Però aquestes concrecions poden no ser suficients per estimular el desenvolupament de les capacitats de determinats alumnes i, per tant, caldrà introduir en les actuacions educatives les modificacions necessàries.

En aquest sentit és important tenir presents els dos elements que han de presidir l'actuació educativa: d'una banda, allò que volem aconseguir amb la nostres actuacions, els objectius de l'educació, les intencions educatives; i d'una altra banda, l'alumnat, el seu context, les seves característiques, capacitats, etc.

Aplicat a l'adaptació del llibre de text, això significa:

2.3.1. Analitzar els objectius que proposa i la seva correspondència amb les capacitats i el context de l'alumnat.

2.3.2. Prioritzar aquells continguts que ajuden a desenvolupar les capacitats motrius, cognitives o intel·lectuals, afectives o d'equilibri personal, de relació interpersonal i d'inserció i actuació social. Això implica seleccionar continguts que facilitin l'adquisició en el màxim grau possible de totes les capacitats, no caient en el parany de treballar molts continguts adreçats a desenvolupar una de les capacitats i cap contingut de les altres.

2.3.3. Adaptar els continguts a través de les accions de seleccionar, prioritzar, simplificar o seqüenciar:

- Modificar el temps destinat a l'assoliment dels objectius
- Seleccionar els continguts mínims per àrees i per nivell
- Simplificar aquells que tenen una complexitat cognitiva elevada
- Introduir-ne de complementaris i/o alternatius
- Prioritzar aquells que:
  - afavoreixen l'aprenentatge autònom de l'alumnat.
  - li serviran per futurs aprenentatges
  - li permetran accedir al currículum
  - li potencien les capacitats on té més èxit

2.4 Criteris en relació a les bases psicopedagògiques

Els mecanismes a través dels quals es produeix l'aprenentatge es basen en la interacció entre la manera d'aprendre de l'alumne, la manera d'ensenyar del professor i els continguts seleccionats. En el punt anterior hem fet referència a la selecció de continguts i a la seva adequació en funció de les capacitats dels alumnes. Ara, en els criteris següents, tindrem en compte el paper actiu i protagonista de l'alumne davant dels aprenentatges i el paper, igualment actiu, per part de l'ensenyant. És el professor qui a través de l'adaptació del llibre de text i altres actuacions podrà facilitar les condicions d'aprenentatge i proporcionarà l'ajuda necessària perquè l'alumne arribi a construir els seus propis coneixements.

Els criteris que descrivim a continuació, tenen en compte doncs, la manera d'aprendre i la manera d'ensenyar.

2.4.1. En relació a la manera d'aprendre:

Davant l'adaptació d'un llibre de text, es necessari conèixer l'estil d'aprenentatge propi de l'alumne i les estratègies que és capaç d'aplicar amb més èxit:

- Esbrinar els coneixements previs de l'alumne per tal de fer una proposta d'adaptació més ajustada.
- Conèixer el perfil d'*estil i estratègies d'aprenentatge* de l'alumne:
  - Aspectes físics del llibre de text amb els que és capaç de treballar millor, per veure quins són necessaris modificar i quins no.

- . Aspectes emocionals. Ens interessa saber el grau de motivació per tal de dissenyar la llargada de les activitats, la persistència davant una tasca proposada, i el grau d'atenció per tal de preveure la introducció d'activitats breus, variades intercalar-ne algunes capaces d'engrescar l'alumne i mantenir la seva atenció.
  - . Aspectes socials. Caldrà conèixer si aquell alumne treballa millor sol, en petit grup, per parelles, etc. per tal de prioritzar aquelles activitats que més s'ajustin a les seves necessitats.
  - . Aspectes físico-personals. És important saber les preferències perceptives de l'alumne per prioritzar, en l'adaptació del llibre, les activitats que tinguin en compte canals sensorials preferents. També és important considerar el ritme de treball de l'alumne.
- Conèixer les seves expectatives i la pròpia percepció com a subjecte capaç d'aprendre. Cada alumne es percep ell mateix i percep les situacions d'ensenyament i aprenentatge d'una determinada manera. ("me'n sortiré, m'ajudaran, és un rotllo, és divertit, ho faré malament, em renyaran, etc.,). Els resultats d'aquesta percepció incideixen en l'autoconcepte, i en la forma de relacionar-se amb els companys i amb el professor. Per tant, incideixen en les seves capacitats com a persona. i caldrà tenir-ho en compte per fer propostes d'activitats que facilitin l'autoconcepte i el desenvolupament personal i social, activitats on l'alumne es pugui veure com a subjecte amb possibilitats d'aprendre i de col·laborar en els aprenentatges.
  - Tenir en compte la seva edat cronològica per oferir a l'alumne l'oportunitat de participar en el màxim d'aprenentatges, situacions, àmbits i activitats en general pensades per aquella edat.

2.4.2. En relació a la manera d'ensenyar:

Aquest subapartat té l'objectiu de fer veure que ensenyar, aprendre i avaluar apareixen com a processos estretament interrelacionats i indissociables. En tota situació d'ensenyament, i també quan parlem d'adaptar un llibre de text, hauríem de tenir en compte el següent:

- Fer partícips als alumnes dels objectius de la unitat didàctica del llibre i comprovar la representació que se'n fan. Es tracta de que l'alumne es faci una representació adequada del producte final que s'espera en cada activitat. A través de l'adaptació cal ajustar l'ajuda amb activitats de regulació i fer propostes de treball que ajudin a l'alumne a situar-se en els nous continguts.
- Potenciar les activitats adreçades a dominar les operacions d'anticipació i planificació de l'acció a fi que l'alumne pugui representar-se mentalment les accions necessàries per resoldre una tasca.
- Assegurar que en l'adaptació es comuniquin els criteris i instruments d'avaluació a l'alumne.

3. Guió operatiu pel professor

En qualsevol procés d'adaptació queden implicats diferents professionals. Aquests intervenen des del moment de la valoració de la necessitat d'adaptació fins a l'avaluació de tot el procés, passant per l'aplicació de les adaptacions que es vagin acordant.

Quan per a un alumne es valora la necessitat d'una adaptació del llibre, el professional de cada àrea que fa l'atenció directa, és la persona responsable de l'adaptació i l'especialista en educació especial hi col·labora. L'especialista d'educació especial aporta suggeriments per a l'adaptació del text, anticipa els temes, aclareix errors previsibles, etc. El tutor és el professional que coordina l'adaptació de les diferents àrees. L'assessor psicopedagògic en facilita els criteris tot tenint en compte el procés d'ensenyament-aprenentatge.

Per tal de valorar la necessitat i les possibilitats d'iniciar una adaptació partim del nivell de competències de l'alumne. De vegades pot ser suficient per a algun alumne donar indicacions o pautes a seguir per fer les tasques, mentre que per altres pot ser necessari un treball molt més pautat d'anticipació de continguts, de selecció, etc.

Quan es porta a terme una adaptació del llibre de text, l'alumne, a l'aula, ha de realitzar el mateix tema que els seus companys i al mateix temps. Quan a l'aula es treballen continguts i activitats en base al llibre de text, caldran adaptacions a partir del nivell de competències d'aquell alumne en concret.

Cal adaptar unitat per unitat, deixant constància dels canvis que han estat necessaris i fer noves adaptacions a partir de l'avaluació que hàgim fet dels ajustaments realitzats a les unitats anteriors i respectant els acords de la proposta curricular pel curs escolar.

Aquest guió operatiu que hem estructurat en tres parts pretén ser un ajut pel professorat per tal de tenir en compte els aspectes esmentats:

- l'alumne i el llibre de text
- l'alumne i les activitats del llibre
- l'alumne i els continguts

3.1 L'alumne i el llibre de text

Des del punt de vista de l'alumne que presenta dificultats específiques i abans de la proposta d'adaptació de materials cal partir de l'avaluació del seu nivell de competències en relació al llibre de text. Només així podem conèixer les dificultats amb que s'enfronta l'alumne i, d'aquesta manera, podem fer una proposta ajustada d'estratègies. En l'avaluació de les competències de l'alumne en relació al llibre de text cal considerar, entre d'altres, els següents aspectes:

- la velocitat lectora de l'alumne per tal d'establir l'extensió del text a adaptar
- el tipus de lletra que sap llegir: lligada, cursiva, etc.
- el nivell de comprensió lectora
- el nivell d'escriptura: estructuració, ortografia, vocabulari, rapidesa, etc.
- el ritme de treball
- l'estil d'aprenentatge
- els interessos
- el grau d'autonomia de treball
- .....

El nivell de competències de l'alumne, juntament amb el coneixement de les adaptacions fetes anteriorment, ens facilitarà una anàlisi més acurada del llibre de text. Una primera aproximació ha de contemplar l'estructura i la presentació dels continguts, centrant l'atenció en aquells aspectes diferenciadors de l'alumne en qüestió, per a poder fer una adaptació ajustada a les seves necessitats.

A continuació es relacionen alguns dels aspectes d'estructura i de presentació de continguts que és important considerar:

Aspectes formals:	Aspectes d'estructura:	Aspectes de presentació dels continguts:
Format Disseny Il·lustracions Marques gràfiques	El tipus de lletra. La mida de la lletra L'interlineat. La complexitat del vocabulari La complexitat de l'estructura de la frase L'extensió dels textos El nivell d'exigència d'escriptura que demana el llibre	La seqüència de les unitats didàctiques La comunicació dels objectius que es pretenen en cada unitat didàctica La utilització de diversitat de recursos per a la presentació de les activitats La presentació de paraules noves del text El subratllat de la informació clau

Aquesta primera anàlisi ens proporcionarà informació sobre les competències de l'alumne en relació al llibre de text i podrem començar a fer propostes d'adaptació a l'aula. Els suggeriments que detallem a continuació pretenen ajudar al professor en la tasca diària a l'aula. Sovint aquestes petites ajudes resulten molt efectives.

- Abans de començar el tema a tractar introduïu les paraules noves del text, anticipeu el seu significat per tal de facilitar la comprensió a l'alumne, o bé escriviu el significat de les paraules.
- Si veieu que hi ha conceptes massa complicats, seleccioneu els més importants i subratlleu-los amb retolador transparent. Alhora, informeu a l'alumne que aquells són els importants.
- Si veieu que els textos són complexes, simplifiqueu-los, però eviteu la simplicitat excessiva de la frase per sota del que necessita o s'ha d'exigir a l'alumne.
- De vegades el títols són un xic complicats. En aquest cas, substituïu-los, esborrant-los amb corrector i escriviu amb paraules més entenedores el seu significat.
- Si els continguts que es presenten us semblen difícils per aquell alumne, feu successives presentacions, de maneres diferents.
- Si veieu que un tema és difícil d'entendre podeu enganxar dibuixos, quadres, etc. per tal d'ajudar a la comprensió.
- Si veieu que un tema és molt complex podeu ajudar-vos prèviament d'un esquema de punts claus explicatius.
- En un tema llarg podeu subratllar el que és imprescindible amb retolador, perquè l'alumne sàpiga que allò és el fonamental que ha de llegir.
- Si trobeu conceptes molt complicats però importants els podeu remarcar de diferents maneres: amb imatges, amb retolador, amb escrits complementaris, etc.
- Si les imatges que s'utilitzen són massa complexes i/o atapeïdes, podeu destacar-ne una part amb colors, tancar una part perquè l'alumne es centri amb allò que us interessa i/o presentar successivament els elements superposant transparències.
- Podeu reduir el nombre d'activitats que proposa el llibre, tenint en compte la selecció de continguts a treballar.

3.2 L'alumne i les activitats del llibre

Cal revisar, també, les activitats d'aprenentatge que proposa el llibre tant en relació amb els aspectes formals com els d'estructura. Hauríem d'analitzar si les activitats:

A nivell formal:	A nivell d'estructura hi ha activitats de:
estan precedides de consignes clares tenen prevista la durada inclouen exemplificacions contemplen propostes complementàries tenen espai suficient per a la seva realització contenen pautes per fer les activitats gràfiques (dibuixos, mapes, gràfics) tenen una presentació clara i atractiva fan indicacions per realitzar-les amb agrupaments diferents d'alumnes	recollida dels coneixements previs. repàs i relació amb els nous coneixements contextualització i emmarcament del tema associació amb els nous coneixements comprensió elaboració de la informació resum i síntesi recollida dels coneixements apresos

Un cop vista la proposta que fa el llibre de les activitats i coneixent el nivell de competències de l'alumne podem fer diferents suggeriments d'adaptació i a diferents nivells:

- Comproveu que l'alumne entén el que se li demana en aquella activitat.
- Davant de dificultats de comprensió doneu consignes clares per a la seva realització.
- Si l'alumne no entén un text a causa de la seva llargada i complexitat podeu segmentar-lo en frases, utilitzant temps verbals coneguts per l'alumne.
- Si considereu massa llargues algunes activitats, podeu reduir-les intentant garantir l'objectiu que volem aconseguir en aquella unitat didàctica.
- Si hi han activitats complexes, podeu proposar-ne una com a model.
- Pauteu a través de bases d'orientació.
- Si hi ha activitats difícils, podeu donar-les mig resoltes.
- Seleccioneu les activitats que possibilitin diferents nivells de resolució.
- Ajusteu la durada de les activitats.
- Diversifiqueu les activitats per mantenir i potenciar la motivació de l'alumne.
- Respecteu sempre les activitats de comprovació dels aprenentatges.
- Comproveu que les activitats d'avaluació responen als continguts nuclears.

- Utilitzeu instruments per ajudar a la resolució de les activitats (material de suport manipulatiu, visual, calculadora, etc.).
- En el moment de preparar activitats d'avaluació hauríeu de tenir en compte el grau de complexitat de l'enunciat de la pregunta, per tal de simplificar-lo, si convé.
- Potencieu les activitats interdisciplinàries.
- Si l'activitat requereix informació desconeguda i/o oblidada per l'alumne, introduïu activitats de repàs de coneixements anteriors.
- Quan el tema sigui llarg i demani una comprensió global introduïu activitats de resum i síntesi.
- Introduïu activitats de relació amb els coneixements previs.
- Introduïu activitats de planificació i resolució de problemes.

3.3 L' alumne i els continguts

Les adaptacions formals i d'estructura del llibre, poden no ser suficients per a determinats alumnes amb necessitats educatives més específiques, que requereixen una adaptació dels continguts. En aquest cas és important evitar tendències envers determinats tipus de contingut i respectar els objectius a assolir encara que a diferents nivells d'aprofundiment.

Prèviament a l'adaptació de continguts és necessari:

- Identificar les capacitats que es treballen en els diferents continguts.
- Identificar aquells continguts més rellevants.
- Identificar aquells continguts significatius per a aquell alumne.
- Identificar els diferents tipus de continguts que es treballen en aquella unitat didàctica.
- Identificar aquells continguts que es repeteixen en les diferents àrees.

Després d'aquestes consideracions, per fer les adaptacions podeu tenir en compte els següents suggeriments:

Agafeu la guia didàctica i seleccioneu els objectius que penseu que pot assolir, els que no, i els que cal adaptar.

Utilitzeu en la mesura que sigui possible el mateix material, per mantenir la motivació de l'alumne.

Busqueu l'equilibri entre els diferents tipus de contingut: de conceptes, de procediments i d'actituds.

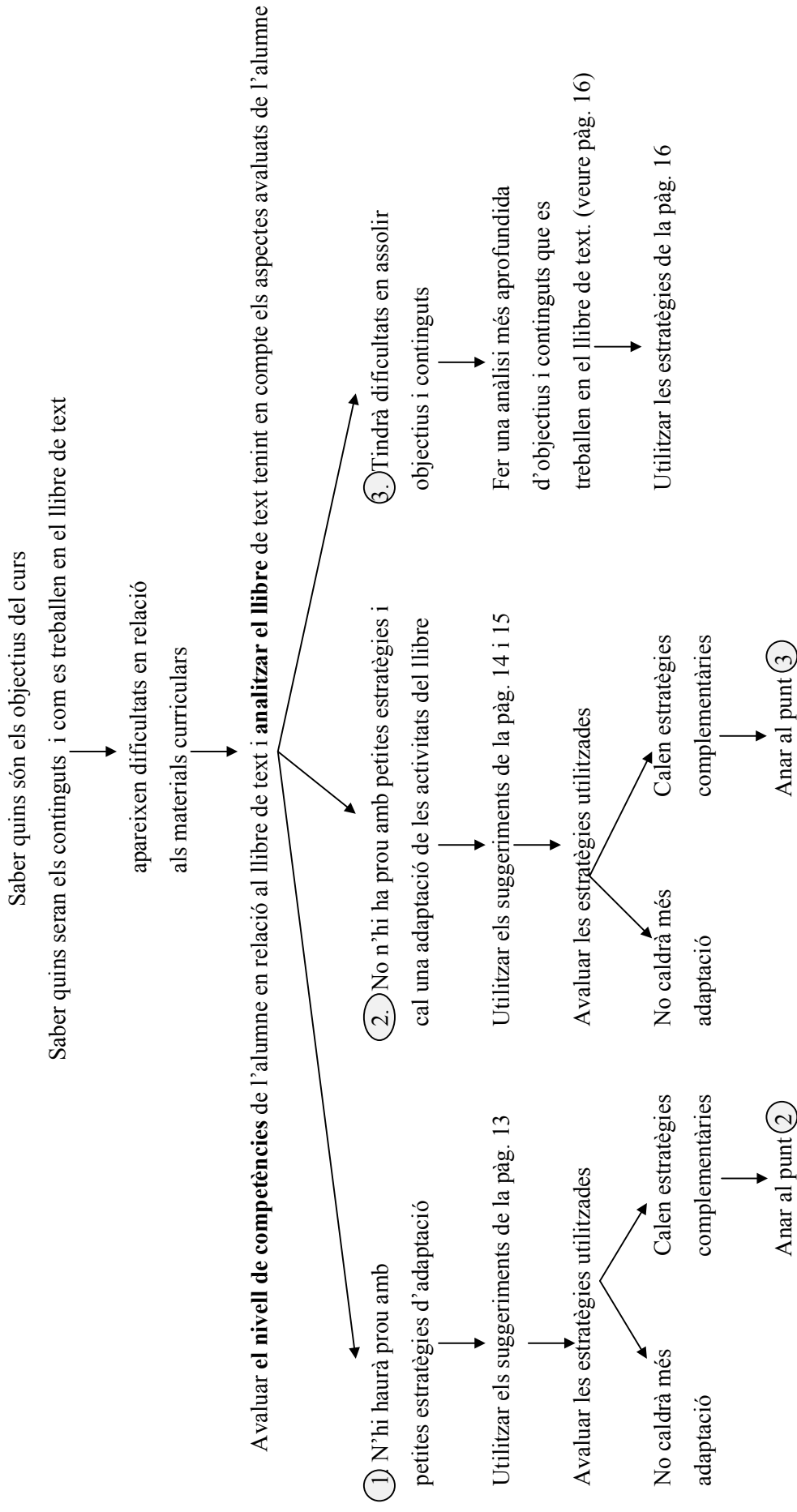

Seleccioneu els continguts tenint en compte els que es repeteixen a totes les àrees:

- els de comprensió lectora i tractament de la informació
- els d'expressió i comunicació a través de diferents mitjans
- els de solució de problemes
- els d'anticipació i planificació de l'acció
- els d'autoestima
- els d'eficàcia social
- els de convivència, col·laboració i solidaritat

Totes aquestes actuacions i moltes altres que la iniciativa dels docents pot introduir, han de servir per estimular el desenvolupament de les possibilitats d'aprendre de tots els alumnes.

QUÈ HAIG DE FER PER ADAPTAR EL LLIBRE DE TEXT?

4. El procés d'adaptació del llibre de text, un procés permanent

Al llarg del treball hem proposat uns instruments per tal de portar a terme una adaptació del llibre de text.

La necessitat d'adaptació no la podem considerar com una tasca fixa i estable per l'alumnat amb més dificultats, sinó que les necessitats aniran canviant i per a aquest motiu caldrà fer un seguiment de les adaptacions del llibre de text que realitzem. Així seran més apropiades a cada moment i podrem anar introduint modificacions.

En el cas de l'adaptació del llibre de text, pensem que és molt important un procés de recerca sobre la pròpia adaptació per tal d'arribar al concepte d'atenció a la diversitat que esmentàvem a l'inici del treball. La necessitat d'adaptació del llibre de text és, en sí mateixa, revisable.

Cal partir de la tasca planificada del docent tant a nivell d'objectius com de continguts i d'estratègies metodològiques i d'avaluació. Alhora, caldria que el docent considerés l'aula com un espai de recerca on l'anàlisi sobre la pròpia acció sigui permanent i així les possibilitats d'ajust constant a cada situació seran molt més grans.

En el centre s'ha de potenciar la discussió de l'adaptació del llibre de text per tal de tenir uns criteris consensuats. És important la reflexió a partir dels dubtes que ens genera la pròpia pràctica per mantenir un procés constant de formació.

En tot el procés d'aplicació de l'adaptació es necessari analitzar els problemes, cercar solucions i anar perfilant un model d'adaptació del llibre de text a nivell de centre; paral·lelament s'aniran elaborant criteris d'elecció dels llibres de text: diferents llibres de text presenten diferents graus de facilitat/dificultat per a l'adaptació.

L'avaluació constant de l'adaptació serà un element que facilitarà el procés de presa de decisions. La necessitat de reorientar l'adaptació del llibre de text és una tasca inherent al mateix procés: incorporar objectius no previstos, adaptar nous textos a necessitats canviants, prioritzar continguts, introduir continguts no compartits per altres alumnes, etc.

És convenient deixar per escrit les adaptacions que s'han fet del llibre de text a nivell d'aula doncs sempre ens serviran per adaptacions futures.

5. Alguns problemes

Davant la nostra tasca d'assessors moltes vegades ens trobem amb problemes i resistències entre els professorat en el moment d'adaptar els materials curriculars. Les preguntes que plantegen els centres davant les adaptacions responen a problemàtiques que podríem classificar atenent el paper del professorat en la selecció del material, l'espai, el temps, els continguts i els objectius a adaptar, els destinataris de les adaptacions. Aquí detallem alguns problemes, el perquè dels mateixos i les possibles vies de solució. No és pas exhaustiu, però esperem que us sigui d'utilitat.

1. "Els llibres actuals estan molt bé. Estan elaborats per gent experta i aprovats per l'Administració. Creus que calen més adaptacions? ". —————→ *Anar a pàgina 20.*
2. "Aquest alumne no pot fer res del que fem a l'aula. El que necessita és treballar llibres de cursos anteriors o materials diferents. Del llibre no n'aprofitarà res". —————→ *Anar a pàgina 21*
3. "L'adaptació l'ha de fer un especialista d'EE. Jo noestic preparat". —————→ *Anar a pàgina 22*
4. "És millor que l'alumne amb dificultats treballi individualment amb un professor que el pugui atendre. A la classe no pot seguir". —————→ *Anar a pàgina 23*
5. "No se com posar-m'hi. No he fet mai cap adaptació". —————→ *Anar a pàgina 24*
6. "Adaptar comporta molta feina i molt temps de dedicació. No és pràctic". —————→ *Anar a pàgina 25*
7. "Si dedico moltes hores a aquest alumne, qui s'ocupa dels altres mentrestant?. Jo m'he de preocupar de tot el grup, no només d'aquest alumne". —————→ *Anar a pàgina 26*
8. "I tots els altres materials, també els haurem d'adaptar? ". —————→ *Anar a pàgina 27*
9. "Ja acceptaran els pares que...?, els hem d'informar? ". —————→ *Anar a pàgina 28*
10. "Anem fent adaptacions del llibre de text pels alumnes que tenen dificultats i mai pensem en els alumnes de «diversitat per dalt»". —————→ *Anar a pàgina 29*
11. "Ja vaig fer una adaptació per un alumne que també li costava molt. Puc aprofitar-la? ". —————→ *Anar a pàgina 30*
12. "Nosaltres ja ens fem els materials, no tenim llibres. És necessari adaptar-los?". —————→ *Anar a pàgina 31*
13. "No fa res si no estàs contínuament a sobre. No cal adaptar". *Anar a pàgina 32*
14. "Les coses mecàniques encara les fa, però si li dones un text no s'entera de res. No val la pena adaptar el llibre". —————→ *Anar a pàgina 33*
15. "Adaptar el llibre no soluciona res". —————→ *Anar a pàgina 34*

QUIN ÉS EL PROBLEMA?

1. "Els llibres actuals estan molt bé. Estan elaborats per gent experta i aprovats per l'Administració. Creus que calen més adaptacions?".

PER QUÈ?

Aquest punt de vista implica que se segueixen d'una manera rígida les propostes dels llibres de text perquè se suposa que si estan ben elaborats i han seguit un control ja s'adapten a les necessitats dels alumnes. És difícil que el seguiment estricte de totes les unitats didàctiques d'un llibre, per ben fet que estigui, doni resposta a la diversitat de capacitats i maneres d'aprendre de tots els alumnes. La realitat dels diferents alumnes i grups d'alumnes fan necessàries petites adaptacions.

ET SUGGERIM

- proposar al professor una aplicació flexible de les propostes del llibre
- analitzar conjuntament amb el professor algunes propostes del llibre per comprovar com no donen resposta a totes les necessitats de l'alumnat
- adaptar conjuntament amb el professor una unitat didàctica a partir dels suggeriments del guió operatiu que trobareu en el punt 3.
- seleccionar alguns suggeriments d'adaptació del punt 3.2. per tal que el professor els pugui aplicar fàcilment

QUIN ÉS EL PROBLEMA?

2. "Aquest alumne no pot fer res del que fem a l'aula. El que necessita és treballar llibres de cursos anteriors o materials diferents. Del llibre no n'aprofitarà res".

PER QUÈ?

Aquest punt de vista implica l'acceptació de la conveniència d'ajustar els continguts a les necessitats més específiques d'alguns alumnes.

L'alternativa que troba el professor en aquest cas és substituir el llibre del grup per un altre de nivell inferior, amb la confiança de què s'adapti millor a les possibilitats de l'alumne i pugui aprofitar millor el temps.

Aquesta manera de fer presenta alguns inconvenients:

- l'alumne està treballant objectius i continguts que generalment no tenen res a veure amb el que fa la resta del grup
- sovint passa que aquests materials són de cursos anteriors i, per tant, estan pensats per alumnes d'edats anteriors i no sempre s'ajusten als interessos, motivacions, etc., de la seva edat cronològica.
- alguns alumnes es neguen a treballar amb materials diferents
- mentre l'alumne treballa uns continguts, perd el fil dels continguts que treballa el grup
- no s'assegura un fil conductor dels continguts que treballen amb aquest material alternatiu
- és molt difícil que un alumne treballi de forma autònoma un material diferenciat en una situació de grup classe

ET SUGGERIM

- determinar el nivell actual de competències en relació als objectius i continguts de la classe
- proposar introduir la funció de tutor d'aprenentatge
- analitzar conjuntament amb el professor els objectius i continguts del llibre de text per veure quins pot assolir i quins cal adaptar

(Veure apartat 2.4)

3. "L'adaptació l'ha de fer un especialista d'EE. Jo no estic preparat".

QUIN ÉS EL PROBLEMA?

PER QUÈ?

Alguns professors se senten insegurs quan es troben amb un alumne amb nee i pensen que és millor "deixar-ho en mans expertes"

Generalment aquesta actitud s'emmarca en una determinada concepció de les nee, més centrada en les dificultats de l'alumne i en els suports individuals que requereix, que en el model d'escola inclusiva a què fem referència en l'apartat 1.1.

ET SUGGERIM:

- seleccionar alguns suggeriments d'adaptació del punt 3.2 per tal que el professor els pugui aplicar fàcilment
- demanar la col·laboració de l'especialista per fer adaptacions per aquell alumne
- demanar a l'especialista que intervingui dins de l'aula per tal de modelar la intervenció amb l'alumne
- adaptar conjuntament amb el professor una unitat didàctica a partir dels suggeriments del guió operatiu que trobareu en el punt 3.

QUIN ÉS EL PROBLEMA?

4. "És millor que l'alumne amb dificultats treballi individualment amb un professor que el pugui atendre. A la classe no pot seguir".

PER QUÈ?

Aquest punt de vista focalitza la importància en l'atenció individual per tal d'atendre les nee de l'alumne. Segurament aquesta atenció individualitzada és necessària en determinats moments, però cal tenir present que les condicions de la situació d'aprenentatge poden determinar les seves possibilitats de participar en les activitats del grup i al mateix temps poden augmentar o disminuir la necessitat d'una resposta individualitzada.

L'atenció a la diversitat de les necessitats del grup és una responsabilitat del professor, que pot comptar amb la col·laboració d'altres professors quan es requereixen uns ajuts més específics. Mai, però l'atenció a les nee és exclusivament una qüestió de suports: de vegades fer adaptacions del llibre pot fer innecessari un suport individual

ET SUGGERIM

- proposar introduir la funció de tutor d'aprenentatge
- proposar que el professional d'EE anticipi els continguts que es treballaran a l'aula
- segmentar les tasques per afavorir una major autonomia de l'alumne

QUIN ÉS EL PROBLEMA?

5. "No sé com posar-m'hi. No he fet mai cap adaptació".

PER QUÈ?

Quan el professor expressa aquest dubte manifesta d'una forma global la dificultat i la inseguretat davant d'una tasca que no ha fet mai i potser sent certa angoixa davant la responsabilitat que li planteja l'atenció a l'alumne amb nee.

De vegades els professors necessiten guies i/o models que l'ajudin a enfrontar-se amb més seguretat davant d'aquesta tasca.

ET SUGGERIM

- seleccionar alguns suggeriments d'adaptació del punt 3.2 per tal que el professor els pugui aplicar fàcilment
- demanar la col·laboració de l'especialista per fer adaptacions per aquell alumne
- analitzar conjuntament la seva pràctica a l'aula i ajudar-lo a identificar actuacions habituals que suposen petites adaptacions

6. "Adaptar comporta molta feina i molt temps de dedicació. No és pràctic".

QUIN ÉS EL PROBLEMA?

PER QUÈ?

La realitat dels centres és que els mestres i professors han de repartir el seu temps en tasques diverses: reunions de coordinació, claustres, sessions d'avaluació, organització d'activitats, colònies, etc.

Les necessitats globals del centre, cicle o grup ocupen una dedicació i un temps que, sovint, pot reduir les possibilitats d'atenció a necessitats més individuals. El centre és el responsable de garantir les condicions horàries necessàries per aquesta atenció. A més les adaptacions poden fer-se poc a poc en funció del temps disponible.

ET SUGGERIM

- analitzar amb l'equip directiu les possibilitats horàries actuals i proposar les modificacions necessàries per tal de garantir un horari suficient per fer l'adaptació
- seleccionar alguns suggeriments d'adaptació del punt 3.2 per tal que el professor els pugui aplicar fàcilment

QUIN ÉS EL PROBLEMA?

7. "Si dedico moltes hores a aquest alumne, qui s'ocupa dels altres mentrestant?. Jo m'he de preocupar de tot el grup, no només d'aquest alumne".

PER QUÈ?

Aquest punt de vista expressa la idea que l'atenció individual a un alumne va en detriment de l'atenció al grup. Aquesta dificultat és més freqüent en grups poc entrenats en treballar de forma autònoma i molt dependents del professor. Tots els alumnes han de ser atesos en funció de les seves necessitats individuals i per això és important introduir formes de treball en grup i tasques que es puguin resoldre de forma autònoma.

ET SUGGERIM

- proposar la introducció de formes cooperatives de treball en la dinàmica habitual de l'aula
- plantejar la conveniència d'entrenar als alumnes en hàbits de treball autònom, en tasques que puguin resoldre sense l'ajut del professor
- indicar la conveniència de fer propostes d'activitats a diferents nivells de resolució

8. "I tots els altres materials, també els haurem d'adaptar?".

QUIN ÉS EL PROBLEMA?

PER QUÈ?

La introducció de materials audiovisuals, informàtics, etc. és un fet cada cop més habitual a les aules. Fóra convenient analitzar les activitats que proposen aquests materials i adaptar-les. De totes maneres, molts d'aquests materials ja ofereixen unes possibilitats d'ús més flexible i adaptat a diferents necessitats, ritmes, etc. Si hem d'optar cal prioritzar l'adaptació dels materials més usuals.

ET SUGGERIM

- analitzar els materials més usuals i adaptar-los
- analitzar la necessitat d'adaptar els altres materials en funció de l'adaptació que estiguem fent del llibre de text

9. "Ja acceptaran els pares que...?, els hem d'informar?".

QUIN ÉS EL PROBLEMA?

PER QUÈ?

Adaptar un llibre implica sovint tatxar, enganxar etiquetes, escriure a sobre, subratllar, etc. que evidencia un tractament diferenciat de determinat alumne. El professor pensa que aquesta situació pot preocupar en excés a les famílies. En alguns casos, fins i tot es pot trobar amb l'oposició dels pares.

El llibre de text és un instrument d'aprenentatge i cal explicar a les famílies que les modificacions que es fan possibiliten un millor aprenentatge del seu fill.

ET SUGGERIM

- informar a la família amb antelació i demanar la seva col·laboració
- informar a l'alumne del motiu de les adaptacions

QUIN ÉS EL PROBLEMA?

10."Anem fent adaptacions del llibre de text pels alumnes que tenen dificultats i mai pensem en els alumnes de «diversitat per dalt»".

PER QUÈ?

Certament hi ha alumnes que poden arribar a avorrir-se amb el llibre de text quan el seu nivell és diferent. Aquesta situació ens constata la importància de fer propostes de treball diversificat. Considerem que aquests alumnes necessiten una ampliació dels continguts a través d'altres materials per tal de fer un treball més aprofundit.

ET SUGGERIM

- oferir material d'ampliació i aprofundiment
- proposar introduir la funció de tutor d'aprenentatge
- indicar la conveniència de fer propostes d'activitats a diferents nivells de resolució

QUIN ÉS EL PROBLEMA?

11. "Ja vaig fer una adaptació per un alumne que també li costava molt. Puc aprofitar-la?".

PER QUÈ?

Aquest punt de vista implica la concepció de que tots els alumnes tenen els mateixos problemes i per tant les solucions poden ser les mateixes. Tal com expliquem en "El nostre punt de partida" (punt 1.1.) tots els alumnes són diferents, malgrat poden compartir algun tipus de necessitat.

Considerem una bona pràctica la consulta de materials i propostes que en un moment determinat ens han resultat útils. Enriqueix l'experiència docent, i segurament, ens pot aportar idees i suggeriments per noves situacions. Cal, però, no perdre de vista les necessitats d'aquell alumne i adequar propostes i materials a les seves necessitats.

ET SUGGERIM

- revisar les tècniques i estratègies d'adaptació utilitzades
  - determinar quines són les necessitats educatives d'aquest alumne
  - determinar el perfil d'estil i estratègies d'aprenentatge de l'alumne
- (veure apartat 2.3 i 2.4)

12. "Nosaltres ja ens fem els materials, no tenim llibres. És necessari adaptar-los?".

QUIN ÉS EL PROBLEMA?

PER QUÈ?

La necessitat d'adaptar sorgeix del fet de triar uns únics materials, ja siguin els que hi ha en el mercat ja siguin els elaborats i dissenyats pel propi professorat. El fet de que els materials siguin elaborats pel propi centre no implica que no s'hagin d'analitzar periòdicament per tal d'adequar-los a les necessitats dels alumnes.

La possibilitat de fer menys adaptacions perquè els materials ja tenen en compte diferents nivells de dificultat estaria en una metodologia d'aula on es diversifiquen els materials.

ET SUGGERIM

- analitzar conjuntament els materials del centre
- proposar adaptar el material que s'utilitza més freqüentment

13. "No fa res si no estàs contínuament a sobre. No cal adaptar".

QUIN ÉS EL PROBLEMA?

PER QUÈ?

Aquest punt de vista fa referència a la poca autonomia de treball de l'alumne. Els alumnes, en algunes situacions de dificultats, tenen una percepció negativa de la seva capacitat d'aprendre. Una de les raons pot ser que li estem exigint resoldre unes activitats i exercicis a un nivell de massa dificultat. Cal assegurar-nos que les propostes que plantegem a l'alumne les pugui realitzar. D'aquesta manera millorarem la percepció que té l'alumne en relació a les seves possibilitats d'aprendre.

L'adaptació del llibre de text, especialment de les activitats, és un primer pas per millorar l'autonomia de treball. Cal donar a l'alumne l'expectativa de que pot treballar ja que se li ha adaptat el material

ET SUGGERIM

- proposar activitats on l'alumne es pugui veure com a subjecte amb possibilitats d'aprendre
- fer conèixer als alumnes els objectius de la unitat didàctica del llibre
- proposar activitats d'anticipació i planificació del treball a fer, clarificant les accions necessàries per resoldre una tasca
- proposar activitats molt pautades on només es doni suport quan es necessiti
- entrenar als alumnes en hàbits de treball autònom en tasques que puguin resoldre sense l'ajut del professor
- ajustar el nivell de dificultats de les activitats proposades

14. "Les coses mecàniques encara les fa, però si li dones un text no s'enterra de res. No val la pena adaptar el llibre".

QUIN ÉS EL PROBLEMA?

PER QUÈ?

Aquest punt de vista indica una percepció molt generalista i negativa de les competències d'un alumne. Tots els alumnes resolen millor les tasques més conegudes quan ja les han après i tenen més dificultats en els nous coneixements que se li presenten. Cal arribar a l'anàlisi més acurat per conèixer on es donen realment les dificultats d'aquell alumne. Per això cal analitzar quines són aquestes "coses mecàniques" que sap fer i quins són aquestes textos que no comprèn, per arribar a ajustar la resposta educativa que necessita i possibilitar-li textos adaptats i "coses mecàniques" amb un nivell de dificultat més alt.

ET SUGGERIM

- veure quin és el seu nivell de competències en relació al llibre de text, per adaptar els textos
- fer la selecció de continguts i objectius
- donar esquemes que facilitin la comprensió

15. "Adaptar el llibre no soluciona res".

QUIN ÉS EL PROBLEMA?

PER QUÈ?

Aquest és un punt de vista que es dóna sovint en alguns professionals. Però, com ja sabeu nosaltres no tenim la vareta màgica. Tant de bo que la tinguéssim!. Pot ser cobraríem més!. Aquest tipus de professors són els que ens alegren la vida a tots els Eaperos.

ET SUGGERIM

- anar al todo a 100 a veure si trobes la vareta màgica bé de preu
- trucar al nostre servei o a la delegació per ampliar el munt de suggeriments que et venen al cap

6. Bibliografia

- AINSCOW, M. (1995). Necesidades especiales en el aula. Guía para la formación del profesorado. UNESCO. Madrid: Narcea.
- BROWN, L. (1989). Criterios de funcionalidad. Barcelona: Milán. Fundación Catalana Síndrome de Down. Colección Diseños de Integración.
- DOMENECH, A. i altres (1996). Propostes pràctiques per analitzar els materials curriculars. Barcelona: Rosaljai. Biblioteca Irina de Didàctica d'Ensenyament.
- DUNN R. i DUNN K. (1985). La enseñanza y el estilo individual del aprendizaje. Madrid: Anaya 2. Ciencias de la Educación.
- GIMENO SACRISTAN, J. (1991). "Los materiales y la enseñanza". A: Cuadernos de Pedagogía nº 194.
- JORBA, J. i CASELLAS, E. (1996). La regulació i l'autoregulació dels aprenentatges. Barcelona: ICE de la UAB. Col.lecció Estratègies i tècniques per a la gestió social a l'aula. Volum 1.
- MARTINEZ BONAFE, J. (1992). "¿Cómo analizar los materiales?". A: Cuadernos de Pedagogía nº 203.
- MONEREO, C. i altres (1994). Avaluació del tractament de la diversitat en els llibres de text. Barcelona: CCIE.
- MUÑOZ, E. (1995). "La respuesta democrática". A: Cuadernos de Pedagogía nº 238.
- PARCERISA, A. (1995). Materiales curriculares. Como elaborarlos seleccionarlos y usarlos. Barcelona: Graó. Biblioteca de Aula.
- PUIGDELLIVOL, I. (1995). Adequacions curriculars i programació d'aula. Barcelona: Graó.
- RUIZ, R. (1997). "Les Adaptacions Curriculars Individualitzades a l'Escola Inclusiva com a elements d'un sistema. Consideracions sobre la seva extrapolació al nostre sistema educatiu. A: Suports vol.1, nº 1 Revista Catalana d'Educació Especial i Atenció a la Diversitat.
- ZABALA, A. i altres (1993). Com treballar els continguts procedimentals a l'aula. Barcelona: Graó. Col.lecció Punt i Seguit nº8.
- ZABALA, A. (1995). La pràctica educativa. Com ensenyar. Barcelona: Graó. Col.lecció Guix nº18.